

Fatih Öncü

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden 1994'te mezun oldu. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde 1997-2002 yılları arasında psikiyatri uzmanlık eğitimi aldı. Aynı hastanenin Adli Psikiyatri Eğitim ve Araştırma Birimi'nde 2002 yılından itibaren Başasistan ve Eğitim Görevlisi V. olarak görev yapmış olup 2021 yılında Profesör unvanı aldı. Halen Adli Psikiyatri Eğitim ve Araştırma Birimi'nde Eğitim Koordinatörü olarak çalışmaya devam etmektedir. Türkiye Psikiyatri Derneği (TPD)'nin İstanbul Şubesi'nde farklı dönemlerde Yönetim Kurulu üyesi ve başkanı, Denetleme Kurulu üyesi olarak ve Merkez Denetleme Kurulu üyesi olarak görev yaptı. 2018 yılından itibaren TPD Merkez Yönetim Kurulu üyeliği devam etmektedir. Adli Psikiyatri Çalışma Birimi (ÇB), Krize Müdahale ve İntiharı Önleme ÇB, Geriyatrik Psikiyatri ÇB ve İnsan Hakları ve Etik ÇB üyesidir. Ayrıca Adli Psikiyatri ÇB koordinatörü, Psikiyatrik Hizmetleri Ücretlendirme Görev Grubu koordinatörü, Ruh Sağlığı Yasa Tasarısı Görev Grubu'nda ve Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik Hakkında Görev Grubu'nda üye olarak yer aldı. Başlıca çalışma alanı adli psikiyatri olup, ayrıca şizofreni, bipolar bozukluk, alkol-madde kullanım bozuklukları ve ruh sağlığı politikaları ile ilgilenmektedir. Bu alanlarda birçok kitap bölümü ile ulusal ve uluslararası makaleleri bulunmaktadır.

Yunus Hacimusalar

1975 Kayseri doğumludur. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni 2000'de bitirdi. Uzmanlık eğitimini aynı üniversitede 2006'da tamamladı. Kayseri Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde 2006-2017 arasında uzman doktor olarak çalıştı. 2017'de Yozgat Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesinde Dr. Öğretim Üyesi olarak göreve başladı. 2020'de yılında Doçent unvanını kazandı. Halen Sağlık Bilimleri Üniversitesi Kayseri Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde çalışmaktadır. Türkiye Psikiyatri Derneği'nde şube yönetim kurulu üyeliği, yönetim kurulu başkanlığı yaptı. 2016 yılında Türkiye Psikiyatri Derneği Merkez Yönetim Kurulu üyesi olarak görev aldı, halen bu görevine devam etmektedir. Krize Müdahale ve İntiharı Önleme ÇB, Duygudurum Bozuklukları ÇB, Adli Psikiyatri ÇB, Ruhsal Travma ve Afet Psikiyatrisi ÇB, Nörobijoloji ÇB, Uyku Bozuklukları ÇB, İnsan Hakları ve Etik ÇB üyesidir. Çalışmaları intihar, duygudurum bozuklukları, anksiyete bozuklukları, adli psikiyatri ve uyku bozukluklarında yoğunlaşmıştır. Ulusal ve uluslararası makaleleri yanında kitap bölüm çevirisi ve bölüm yazarlığı yapmıştır.

© 2021 Türkiye Psikiyatri Derneği (Tanıtım için yapılacak alıntılar dışında Türkiye Psikiyatri Derneği'nin yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.)

ISBN: 978-605-74838-3-6

1. Baskı: Mayıs 2021, Ankara

Baskı Adedi: 1000

Kitap Yayın Yönetmenleri

Fatih Öncü

Yunus Hacımusalı

TPD Yayıncılık Kurulu Adına Kitap Sorumlusu

Ebru Aldemir

Yayın Hizmetleri

BAYT Bilimsel Araştırmalar Basın Yayın ve Tanıtım Ltd. Şti.,

Ziya Gökalp Cad. 30/31, 06420 Kızılay, Ankara

Tel: (0312) 431 30 62

www.bayt.com.tr

Baskı:

Miki Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

Matbaacılar Sanayi Sitesi

1516/1 Sokak, No: 27, Yenimahalle, Ankara

Tel (0312) 395 21 28

Acil Psikiyatri

Kitap Yayın Yönetmenleri

Fatih ÖNCÜ

Yunus HACIMUSALAR

İçindekiler

Yazarlar	vii
Sunuş	ix
Önyazı	x
Bölüm 1 Acilde Genel Psikiyatrik Değerlendirmenin Ana Hatları	1
<i>Özlem Devrim BALABAN</i>	
Bölüm 2 Acil Psikiyatri Biriminin Özellikleri ve Krize Müdahale	12
<i>Berker DUMAN, Halise DEVRİMCI ÖZGÜVEN</i>	
Bölüm 3 Acil Psikiyatride Güvenlik Önlemleri	23
<i>Aslı ENEZ DARÇIN</i>	
Bölüm 4 Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Acillerine Yaklaşım	34
<i>Yankı YAZGAN, Gresa ÇARKAXHIU BULUT</i>	
Bölüm 5 Acilde Ajitasyonun Değerlendirilmesi ve Yaklaşım	52
<i>Koray BAŞAR, Hatice ÖZDEMİR REZAKİ</i>	
Bölüm 6 Acilde Psikotik Hastaya Yaklaşım	69
<i>Engin Emrem BEŞTEPE, Murat YALÇIN</i>	
Bölüm 7 Acilde Anksiyeteli veya Konversiyon Belirtileri Olan Hastaya Yaklaşım	90
<i>Artuner DEVECİ</i>	
Bölüm 8 Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğunda Acil Durumlara Yaklaşım ve Tedavi	102
<i>Cüneyt EVREN, Ercan DALBUDAK</i>	
Bölüm 9 Acilde Kişilik Bozukluklarına Yaklaşım	126
<i>Neşe Burcu BAL, Ersin Hatice KARSLIOĞLU</i>	
Bölüm 10 Acilde Yaşlı Hastaya Yaklaşım	141
<i>Sera YİĞİTER, Derya YALÇIN İPEKÇİOĞLU</i>	
Bölüm 11 Acilde İntihar Girişimine Yaklaşım	167
<i>Yunus HACİMUSALAR</i>	
Bölüm 12 Acilde Konsültasyon - Liyezon Psikiyatrisi	178
<i>Özen ÖNEN SERTÖZ</i>	
Bölüm 13 Acil Serviste Adli Psikiyatrik Olgulara Yaklaşım	192
<i>Fatih ÖNCÜ</i>	
Bölüm 14 Psikiyatrinin Acilde Yasal Sorumluluğu	210
<i>Hüseyin SOYSAL</i>	
Bölüm 15 Acilde Kullanılan İlaçlar ve Dozları	220
<i>Aybeniz CİVAN KAHVE, Yunus HACİMUSALAR</i>	
Konu Dizini	233

Yazarlar

Özlem Devrim Balaban, Doç. Dr.

Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, İstanbul

Berker Duman, Doç. Dr.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara

Halise Devrimci Özgüven, Prof. Dr.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara

Aslı Enez Darçın, Doç. Dr.

İstanbul Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, İstanbul

Yankı Yazgan, Prof. Dr.

Serbest Hekim, İstanbul

Gresa Çarkaxhiu Bulut, Dr. Öğr. Üyesi

Maltepe Üniversitesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İstanbul

Koray Başar, Doç. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara

Hatice Özdemir Rezaki, Doç. Dr.

Ludwig Maximilians Üniversitesi, Psikiyatri ve Psikoterapi Bölümü, Münih

Engin Emrem Beştepe, Prof. Dr.

Erenköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, İstanbul

Murat Yalçın, Uzm. Dr.

Erenköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, İstanbul

Artuner Deveci, Prof. Dr.

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Manisa

Cüneyt Evren, Doç. Dr.

Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, AMATEM Kliniği, İstanbul

Ercan Dalbudak, Prof. Dr.

Yüksek İhtisas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara

Neşe Burcu Bal, Uzm. Dr.

SBÜ Dr. Abdurrahman Yurtaslan Ankara Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, Ankara

Ersin Hatice Karşlıoğlu, Doç. Dr.

SBÜ. Dr. Abdurrahman Yurtaslan Ankara Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, Ankara

Sera Yiğiter, Dr. Öğr. Üyesi

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, İstanbul

Derya Yalçın İpekçioğlu, Doç. Dr.

Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, İstanbul

Yunus Hacimusalar, Doç. Dr.

Kayseri Şehir Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, Kayseri

Özen Önen Sertöz, Prof. Dr.

*Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı,
Konsültasyon Liyezon Psikiyatrisi Bilim Dalı, İzmir*

Fatih Öncü, Prof. Dr.

*Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve
Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Adli Psikiyatri Kliniği, İstanbul*

Hüseyin Soysal, Uzm. Dr.

Serbest Hekim, İstanbul

Aybeniz Civan Kahve, Uzm. Dr.

Ankara Şehir Hastanesi, Ankara

Sunuş

Dünya genelinde psikiyatrik nedenlerle acil servislere başvurular artmaktadır. Hastaların yaklaşık %5'i birincil psikiyatrik durumlarla, %25-30'u ise tıbbi bozukluklara eşlik eden psikiyatrik belirtilerle acil servislere başvurmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, tıbbi hastalıkların daha acil olarak ele alınmasına yönelik baskı ve psikiyatrik hastalıklara ilişkin sosyal damgalama, acil psikiyatri olgularına göreceli olarak daha az öncelik verilmesine neden olmaktadır. Oysa, müdahale edilmemiş psikiyatrik hastalıkların ailelere, sosyal yardımlaşma ve adalet sistemlerine maliyeti oldukça yüksektir.

Ruh sağlığı hizmetinin temel yönlerinden biri, acil durumlara verilen önemdir. Bu olgudan hareketle, Türkiye Psikiyatri Derneği Sürekli Eğitim/Sürekli Mesleki Gelişim Dergisi Psikiyatride Güncel'in 2015 yılı 2. sayısı Psikiyatride Acil konusuna ayırdı. Sayının büyük ilgi görüp tükenmesi konuyla ilgili kapsamlı ve güncel bir kitap hazırlanması gerekliliğini ortaya koydu. Bu gereklilikten yola çıkılarak, Türkiye Psikiyatri Derneği Yayıncılık Kurulu'nun talebiyle hazırlanan Acil Psikiyatri kitabı, tüm psikiyatri asistan ve uzmanları ile acil servis hekimlerine uygulamalarında rehber olacak niteliktedir.

On beş bölümden oluşan bu kitap, tüm acil psikiyatrik durumların değerlendirilme ve yönetilme süreçlerine, ortaya çıkabilecek zorluklarda yapılabilecek müdahalelere dair pratik bilgiler sunmaktadır. İntihar, geriyatrik hastalar, konsültasyon-liyezon psikiyatrisi, adli olgular, psikiyatristin yasal sorumlulukları ve acil servis uygulamalarında kullanılan psikotropolar bu kitabın kapsamında yer alan diğer önemli başlıklardır.

COVID-19 pandemisinin gündemimize damga vurduğu şu zorlu günlerde, bu kitabı hazırlamak üzere büyük özveri gösteren ve kıymetli zamanlarını ayıran başta kitap yayın yönetmenleri olmak üzere tüm meslektaşlarıma saygı ve şükranlarımı sunuyorum.

Bilim, etik ve dayanışma ile...

Ebru Aldemir

Türkiye Psikiyatri Derneği Yayıncılık Kurulu Başkanı

Önyazi

Acilde psikiyatrik değerlendirme acil tıbbi değerlendirmenin önemli bir alanı olmaya başlamıştır. Ülkemizde, diğer ülkelerde olduğu gibi psikiyatrik nedenlerle acillere başvurular giderek artmaktadır. Acilde psikiyatrik değerlendirme, yalnızca psikiyatrik bozukluklara ya da madde kullanım bozukluklarına değil, nörolojik ya da diğer tıbbi nedenlere bağlı ruhsal belirti ve bulgulara da odaklanmayı gerektirir. Psikiyatri, hastadaki fiziksel bir hastalığı, psikotik bozuklukların akut durumunu, duygudurum bozukluklarının akut durumunu, yoksunluğu, zehirlenmeyi ya da psikososyal bir krizi ayırt etmeye çalışır. Görüşmenin ve değerlendirmenin hız, süre ve biçimi hastanın durumuna en uygun şekilde düzenlenmelidir. Acile başvuran ya da getirilen olguların tedavi edilmesi ile hayati anlamda önemli olan acil girişim yapılmış olur.

Acil servisler akut psikiyatrik tabloların tanı ve tedavisinde sorunlarla sık karşılaşılan çalışma yerleridir. Gerek hasta için önemli bilgilerin elde edilmesindeki zorluklar gerekse rutin psikiyatrik tanı, takip ve tedavi sürecine göre daha sınırlı bir zamanda tıbbi müdahalenin yapıldığı yerler olmasından dolayı kendine özgü güçlüklerle doludur. Giderek artan yoğun ve zorlu çalışma koşullarında psikiyatrin bilimsel bilgi ve becerisini uygulaması yanı sıra kendisini de etik ve yasal konulara hakimiyeti ile güvenceye almalıdır. Bu acil girişim süreci aynı zamanda psikiyatrya etik ve yasal sorumluluklar da yükler.

Ülkemizde devlet hastaneleri, eğitim ve araştırma hastaneleri, şehir hastaneleri, üniversite hastaneleri, özel hastaneler ve bölge ruh sağlığı ve hastalıkları hastaneleri, kendine özgü acil servis yapılanmalarıyla farklı düzeylerde acil psikiyatri olgularına hizmet vermektedirler. Bu alanda ülkemizi de ilgilendiren önemli değişiklikler yapılması gerekmektedir. Acil servislerde sadece psikiyatryaların tıbbi müdahaleleriyle değil ölümcül olması sebebiyle diğer branşlarında aktif tıbbi değerlendirme ve müdahaleleriyle ekip olarak ele alınabileceği ortaya çıkmıştır.

Psikiyatryide Güncel'in 2015/2. sayısı "Psikiyatryide Acil" başlığı ile yayımlanmıştı. Psikiyatryide Güncel'in bu sayısında psikiyatri asistanları ve uzmanlarının, acil serviste çalışırken gereksinim duyacakları değerlendirme, tanı koyma ve tedavi süreçlerine ilişkin teorik ve pratik bilgilerin derli toplu ve uygulamaya dönük biçimde sunulması amaçlanmıştı. Sayı yoğun ilgi gördü ve bu alanda temel bir kaynağa ihtiyaç olduğunu gösterdi. Bu sayının tükenmesi ile birlikte Yayıncılık Kurulu tarafından içeriğinin güncellenerek ve yeni bölümler eklenerek kitap olarak basılması kararlaştırıldı. Bölümlerin güncellenmesi için önceki yazarlarla iletişim kuruldu, eklenecek yeni bölümler değerlendirildi ve alanında uzman yazarlarla iletişime geçildi. Her şeyin planlandığı şekilde ilerlediği bir dönemde aniden ortaya çıkan COVID-19 pandemisi bütün dünyanın gündemine yerleşti. Sağlık çalışanlarının olağanüstü gayret gösterdiği,

çoğunun hastalandığı, yaşamını kaybettiği acı bir dönem yaşandı. Bütün olumsuzluklara rağmen yazarların yoğun çabaları ile kitap tamamlanarak yayıma hazır hale getirildi. Bu kitap acil psikiyatriyle ilgili temel bilgileri içermektedir. Bu nedenle hem psikiyatri alanında hem de acilde çalışan hekimler için önemli bir kaynak niteliği taşıyacağı düşüncesindeyiz.

Bilimsel birikimlerini ve deneyimlerini yoğun emek sarf ederek bizlerle paylaşan ve kitaba katkıda bulunan birbirinden değerli yazarlara ve kitap haline gelmesini sağlayan Yayıncılık Kurulu'na teşekkür ederiz.

Bu kitap görevleri nedeniyle yaşamlarını kaybeden sağlık çalışanlarına ithaf edilmiştir.

Fatih Öncü, Yunus Hacımusalar

Kitap Yayın Yönetmenleri

1 Acilde Genel Psikiyatrik Değerlendirmenin Ana Hatları

Özlem Devrim BALABAN

Giriş

Psikiyatrik acil, Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından “*Hasta, aile ya da bir kurum/birim tarafından tanımlanan ve acil müdahale gerektiren düşünce, davranış, duygudurum ya da sosyal ilişkilerde akut bozulma*” olarak tanımlanmaktadır (Wheat ve ark. 2016). Acil psikiyatrik tedavi ise tarif edildiği şekliyle kriz dönemlerinde ortaya çıkan duygudurum, düşünce ve davranış bozukluklarına yönelik müdahaleleri ifade etmektedir. Bu ifade; değerlendirmeyi, ortaya çıkan belirtilerin psikiyatrik ve diğer tıbbi nedenler açısından ayırıcı tanısının yapılmasını ve tanıya özel farmakoterapi, çeşitli sosyal müdahale/terapiler ve psikoterapinin uygulanmasını içerir (Slaby ve Dubin, 2007). Bu şekilde tanımlanan acil müdahalelerin, yakın zamanda olması beklenen tehlikeli bir duruma karşı hastayı ve/veya diğer bireyleri korumayı hedefleyen uygulamaları içermesi gerekmektedir. Psikiyatrik bir acil durum ile başvuran hastalar tipik olarak, intihar ya da başkası(ları)na zarar verme düşüncesi, mani ya da akut psikoz çerçevesinde değerlendirilmekle birlikte hastaların davranışlarındaki aşırı bozulmanın nedeni çok yönlü olabilmekte; madde kötüye kullanımı, başka bir tıbbi hastalık, duygudurum bozukluğu ya da şiddetli anksiyete ve travma acil durumun meydana gelmesinde etken olabilmektedir (Wheat ve ark. 2016).

Hastaneler ya da ayaktan tedavi merkezlerine başvurular arasında psikiyatrik acillere sıklıkla rastlanmaktadır. Genel acil servislere başvurular içerisinde psikiyatrik acillerin %6-25 arasında değişen oranlarda bulunduğu bildirilmektedir (Sood ve McStay 2009, Mavrogiorgou ve ark. 2011). Birinci basamak başvurularının ise yaklaşık %10'unun psikiyatrik acil kapsamında olduğu tahmin edilmektedir (Mavrogiorgou ve ark. 2011). Genel acil servislerde sık karşılaşılan psikiyatrik acillerden olan intihar davranışı olgularının %90'ının majör depresyon, şizofreni ya da alkol/madde kötüye kullanımı gibi beraberinde bir psikiyatrik hastalığı olduğu bildirilmektedir (Wheat ve ark. 2016). Yine intihar davranışından devam edecek olursak, intihar nedeniyle ölen hastaların yaklaşık %50'sinin son bir ay içinde bir hekime başvurduğu saptanmıştır (Sood ve McStay 2009, Mavrogiorgou ve ark.